

Received: February 16, 2025

Revised: September 12, 2025

Accepted: September 13, 2025

การสังเคราะห์แนวคิดเพื่อการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย:
การวิจัยเชิงเอกสาร

Concepts Synthesis of Design Guidelines of Physical Environmental for Early Childhood:
The Documentary Research

รจนา สังข์ทอง (Rodjana Sangtong)¹

E-mail: fagrns@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงเอกสารครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร ตามแนวของ Scott (1990) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นวรรณกรรมภาษาไทย จำนวน 5 ฉบับ และวรรณกรรมภาษาต่างประเทศจำนวน 4 ฉบับ ผลการศึกษาสามารถประมวลความรู้ถึงองค์ประกอบของการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดพื้นที่ โดยพบว่า ลักษณะของการออกแบบที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ พื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย 2) ด้านการตกแต่ง โดยพบว่า ลักษณะของการออกแบบที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ ใช้สีโทนอ่อนและพื้นที่ตกแต่งเชื่อมโยงกับธรรมชาติ และ 3) ด้านการเลือกเครื่องเรือน โดยพบว่า ลักษณะของการเลือกเครื่องเรือนที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ เครื่องเรือนมีความแข็งแรง ปลอดภัย ทำความสะอาดง่าย การวิจัยเชิงเอกสารครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการวางแผนออกแบบ ปรับปรุงพื้นที่ของสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

คำสำคัญ แนวทางการออกแบบ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เด็กปฐมวัย

¹ นักวิจัย สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(Researcher of Major of Family and Child Development, Department of Home Economics, Faculty of Agriculture, Kasetsart University)

Abstract

This documentary research aimed to study and synthesize guidelines for designing physical environments for early childhood. By using the Documentary research technique (Scott, 1990) in studying related literatures consists of 5 Thai literatures and 4 foreign literatures. The study results can summarize knowledge about the elements of designing physical environments for early childhood, divided into 3 important aspects: 1) Space arrangement, which found that the most commonly considered design characteristic was that the space is flexible for organizing a variety of activities; 2) Decoration, which found that the most commonly considered design characteristic was using light colors and decorating the space in connection with nature; and 3) Furniture selection, which found that the most commonly considered furniture selection characteristic was that the furniture is strong, safe, and easy to clean. This documentary research will serve as a guideline for planning, designing, and improving the space of educational institutions to be consistent with early childhood development.

Keywords: Design Guidelines, Physical Environmental, Early Childhood

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กปฐมวัยที่เป็นช่วงวัยแห่งการพัฒนา มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างรากฐานชีวิต เด็กปฐมวัยควรได้รับการดูแล เอาใจใส่ และได้เรียนรู้ผ่านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่ดี สภาพแวดล้อมที่ดีจะก่อให้เกิดความรู้สึที่มั่นคง อบอุ่น มีความสุข และเกิดความรู้สึที่ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ และกลุ่มคนรอบข้าง (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2561) การออกแบบพื้นที่ทางกายภาพอย่างมีจุดมุ่งหมาย และสมดุลกัน จะส่งเสริมให้เด็กได้เล่น ได้เรียนรู้อย่างอิสระ และเป็นธรรมชาตินั้น จะเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาในทุกๆด้าน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560)

สำหรับในระดับนโยบายของประเทศไทยนั้น ได้กำหนดเป็นนโยบายไว้ในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 ซึ่งระบุในยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ ในมาตรการ ๒.๖ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561) สอดคล้องกับมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ คู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน ระบุในมาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 การจัดสภาพแวดล้อมศูนย์เด็กเล็กว่า อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมบริเวณศูนย์ฯ มีความสะอาดร่มรื่น แข็งแรง ปลอดภัย ตั้งอยู่ห่างจากสภาพแวดล้อมที่เป็นมลพิษ และพื้นที่เสี่ยงอันตราย (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก, 2555) การออกแบบพื้นที่ให้เหมาะสมกับพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก จึงเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งที่สถานศึกษาต้องออกแบบพื้นที่ทางกายภาพให้สอดคล้อง และคำนึงถึงความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กล่าวถึง การพัฒนาการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ได้อย่างดีเยี่ยม จำเป็นต้องการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ปัจจุบันสถานศึกษาในระดับปฐมวัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กที่มีความหลากหลายตามแนวคิดและหลักการของสถานศึกษา การศึกษาวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นศึกษาและรวบรวมข้อมูลงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นการนำเสนอแนวทางการออกแบบสถานศึกษาปฐมวัยในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา ระหว่าง ปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2567 ว่ามีแนวทางการออกแบบสถานศึกษาอย่างไร เพื่อเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยอันเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษา พ่อแม่ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพเพื่อเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงเอกสารครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อเด็กปฐมวัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

เพื่อเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยอันเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษา พ่อแม่ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารระดับทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากบทความวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในระยะ 6 ปี คือ ปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2567 หรือ ค.ศ. 2019 ถึง 2024 และผู้วิจัยใช้กระบวนการตามแนวทางของ Scott (1990) ดังนี้ 1) ความจริง (Authenticity) หมายถึง มีความถูกต้อง มาจากแหล่งเชื่อถือได้ สมบูรณ์สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์ 2) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง เอกสารนั้นจะต้องไม่มีข้อมูลที่ผิดพลาด บิดเบือน หรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง 3) การเป็นตัวแทน (Representativeness) หมายถึง สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกันได้เหมาะสม 4) ความหมาย (Meaning) หมายถึง เอกสารต้องมีความชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย ผลการคัดเลือกพบว่าเป็นวรรณกรรมภาษาไทย จำนวน 5 ฉบับ และวรรณกรรมภาษาต่างประเทศ จำนวน 4 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ดังรายละเอียดที่นำเสนอในบทความ

สรุปผลการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดพื้นที่ 2) ด้านการตกแต่ง 3) ด้านการเลือกเครื่องเรือน มีรายละเอียดที่สำคัญโดยสรุป ดังนี้ (วิศณั ไชยรักษ์ และคณะ, 2564; ฐิริ สาโคตร และคณะ, 2565; วิศณั ไชยรักษ์ และวิไลวรรณ พานทอง, 2564; นิยมล วงศ์อินพ้อ และสสิกรพร เขาวนชัย, 2565; อัมศยา พรภักทรนันท์ และคณะ, 2566; Hussein et al, 2022; Iliev et al, 2021; Fardlillah et al, 2019; Le et al, 2024)

1) ด้านการจัดพื้นที่

แนวทางการจัดพื้นที่สำหรับเด็กปฐมวัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรจัดบรรยากาศให้เหมือนบ้าน เพื่อให้เด็กรู้สึกคุ้นเคยผ่อนคลาย เด็กจะมีความสุขกับบรรยากาศที่อบอุ่น และปัจจัยความปลอดภัยในการออกแบบเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เด็กรู้สึกมั่นใจและไร้กังวล การจัดสัดส่วนของพื้นที่ของห้องเรียนให้

เพียงพอต่อจำนวนเด็กตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ในมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ กล่าวคือ มีพื้นที่พอเพียงสำหรับการจัดกิจกรรมและกิจวัตรประจำวันของเด็กพอเพียงเฉลี่ย 1.5-2.0 ตารางเมตรต่อคน การจัดพื้นที่ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาและพัฒนาการของเด็ก ห้องเรียนต้องเหมาะสมในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นพื้นที่ว่างเพื่อรองรับกับกิจกรรมที่ใช้ร่วมกัน ห้องเรียนที่สามารถปรับเปลี่ยนแผนผังสอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พื้นที่ที่ยืดหยุ่นได้ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ การมีพื้นที่เพียงพอ และมีพื้นที่โล่งกลางห้อง เพื่อให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวและเล่นได้อย่างอิสระ การออกแบบทางเดินในห้องเรียนแบบเปิดโล่งเพื่อนำไปสู่กิจกรรมหนึ่งไปยังอีกกิจกรรมหนึ่ง เป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถเลือกทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องให้ครูชี้แนะหรือออกคำสั่ง การแบ่งพื้นที่อย่างมีความหมายด้วยสัญลักษณ์ เช่น การเติมสีสันทันให้กับทางเดินผนัง และพื้น การกันห้องไม่เน้นปิดกั้นเสียงแต่เป็นการปิดมุมมองในบางกิจกรรม เลือกใช้ผนังกันห้องเรียนแบบเบาที่สามารถเลื่อนได้ เพื่อให้ครูสะดวกในการสังเกตเด็กได้อย่างทั่วถึงและทันทั่วทั้ง

สำหรับห้องเล่นควรมีการแบ่งพื้นที่บางส่วนให้เด็กมีพื้นที่ส่วนตัว ควรแยกพื้นที่ส่วนใช้เสียงและส่วนที่สงบเงียบออกจากกัน การออกแบบพื้นที่โดยคำนึงถึงเสียงที่สมดุล ไม่เสียงดังเกินไป และสามารถลดเสียงสะท้อนได้ จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ ลดความเครียด และช่วยให้เด็กเรียนรู้การฟัง และการมีปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน ควรมีพื้นที่ว่างรองรับกิจกรรมการเคลื่อนไหว มีพื้นที่ส่วนกลาง เช่น สนามเด็กเล่น ห้องรับประทานอาหาร หรือมุมเล่นและเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีทักษะทางสังคม การจัดภูมิทัศน์ของสภาพแวดล้อมกลางแจ้งที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ และมีความหลากหลายของลักษณะหรือรูปแบบ เช่น เนินดิน หลุม เส้นทางสัญจร สี ลวดลาย การเลือกต้นไม้ การวางผังทิศทางอาคารทำให้พื้นที่โล่งเกิดร่มเงา เป็นต้น เพื่อประโยชน์ของการใช้งาน เด็กมีกิจกรรมที่หลากหลาย และกระตุ้นประสาทสัมผัส

2) ด้านการตกแต่ง

แนวทางการตกแต่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียน โดยจัดห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ใช้พื้นที่ธรรมชาติและแสงจากธรรมชาติด้วยการเชื่อมโยงพื้นที่ภายในและภายนอกอาคาร ด้วยสวน สนามเด็กเล่น หรือพื้นที่เปิดโล่ง ให้มีความสำคัญกับแสงสว่างจากธรรมชาติผ่านช่องระบายอากาศ และการเปิดหน้าต่างเพื่อให้เด็กได้ดูบรรยากาศภายนอกห้องเรียน จะช่วยให้เด็กรู้สึกใกล้ชิดกับธรรมชาติ สงบ และลดความเครียดได้

สำหรับวัสดุตกแต่งควรเน้นวัสดุจากธรรมชาติที่ปลอดภัย และมีในท้องถิ่น การใช้วัสดุจากธรรมชาติ ปลอดภัย และปลอดภัย เพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เป็นมิตรและความรู้สึกใกล้ชิดกับธรรมชาติ

ผนังห้องเรียนใช้ลวดลายเส้นกราฟิกของภาพที่เด็กคุ้นเคย เช่น ภาพต้นไม้ ภาพเครื่องเรือนของใช้ในบ้าน การใช้ลวดลายเส้นกราฟิกที่สอดคล้องกับธรรมชาติ สามารถกระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และเพิ่มการจดจำได้ดีขึ้น ผนังบางจุดอาจออกแบบให้เด็กได้สามารถขีดเขียนภาพตามจินตนาการได้ การตกแต่งที่ออกแบบให้วัสดุพื้นผิวแตกต่างกัน เช่น พื้นผิวเรียบ หยาด นุ่ม หรือแข็ง จะช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัส สำหรับการใช้สีของห้องเรียนควรเป็นโทนสีอ่อน การใช้สีภาพรวมเป็นโทนสีธรรมชาติ เช่น สีเขียวให้ความรู้สึกผ่อนคลายและปลอดภัย สีฟ้าให้ความรู้สึกสบายใจเชื่อมโยงกับความสนุกและความอ่อนโยน ส่งผลให้เด็กเกิดอารมณ์เชิงบวก

3) การเลือกเครื่องเรือน

แนวทางการเลือกใช้เครื่องเรือนสำหรับเด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงขนาดที่เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของเด็ก การเลือกใช้เครื่องเรือนที่เหมาะสม เช่น ลักษณะของโต๊ะ อ่างล้างมืออยู่ในระดับความสูงที่เหมาะสม ลักษณะของชั้นวางอุปกรณ์ที่มีลักษณะเปิดเป็นช่องโล่งไม่มีบานปิดทึบ สามารถมองเห็นของใช้และหยิบเก็บได้เอง ช่วยให้เด็กเรียนรู้การจัดการตนเอง และมีความเป็นอิสระมากขึ้น แก้วน้ำที่มีน้ำหนักเบา เด็กสามารถเคลื่อนย้ายได้ หรือหากก้น สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับลักษณะกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ เด็กจะรู้สึกถึงความสบายใจในพื้นที่ที่พวกเขาสามารถควบคุมได้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเลือกใช้วัสดุ สี และเครื่องเรือนที่มีมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีความแข็งแรง ทนทานต่อการใช้งาน และมีความปลอดภัยต่อเด็ก

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ลักษณะขององค์ประกอบในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

ที่มา	การจัดพื้นที่					การตกแต่ง			การเลือก เครื่องเรือน		
	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	ยืดหยุ่น รองรับการกิจกรรมที่หลากหลาย	ปลอดภัย วัสดุปลอดภัยอย่างทั่วถึง	เชื่อมโยงกับธรรมชาติ	ให้ความรู้สึกอบอุ่น คุ้นเคย	โทนสีอ่อน	เชื่อมโยงกับธรรมชาติ	แสงสว่างเพียงพอ	ขนาดเหมาะสมกับเด็ก	แข็งแรง ปลอดภัย ทำความสะอาดง่าย	เด็กสามารถใช้ได้ด้วยตนเอง และเคลื่อนย้ายได้
วิศณีย์ ไชยรักษ์ และคณะ (2564)		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
ภูรี สารโคตร และคณะ (2565)							✓				
วิศณีย์ ไชยรักษ์ และวิไลวรรณ พานทอง (2564)	✓	✓				✓	✓		✓	✓	✓
นิฤมล วงศ์อินพ้อ และสสิริพร เขาวนชัย (2565)		✓	✓					✓		✓	
อੰณศยา พรภักทรนันท์ และคณะ (2566)		✓									
Hussein et al. (2022)					✓					✓	
Iliev et al. (2021)	✓		✓								✓
Fardlillah et al. (2019)		✓	✓	✓					✓	✓	
Le et al. (2024)		✓	✓			✓			✓	✓	✓
รวม	2	6	4	2	2	3	3	1	4	6	4

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากการสังเคราะห์ลักษณะขององค์ประกอบในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัยในตารางที่ 1 พบว่า การสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดพื้นที่ โดยพบว่า ลักษณะของการออกแบบที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ พื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย 2) ด้านการตกแต่ง โดยพบว่า ลักษณะของการออกแบบที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ ใช้สีโทนอ่อนและพื้นที่ตกแต่งเชื่อมโยงกับธรรมชาติ และ 3) ด้านการเลือกเครื่องเรือน โดยพบว่า ลักษณะของการเลือกเครื่องเรือนที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ เครื่องเรือนมีความแข็งแรง ปลอดภัย ทำความสะอาดง่าย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดพื้นที่ 2) ด้านการตกแต่ง และ 3) ด้านการเลือกเครื่องเรือน โดยพบว่าด้านการจัดพื้นที่ ลักษณะของการออกแบบที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ พื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับตฤณ หงษ์ไส และอัจฉริย์ ไกรกิจราษฎร์ (2563) ระบุถึง การจัดห้องเรียนให้มีความเหมาะสมและมีความยืดหยุ่นกับเนื้อที่ที่มีอยู่ และใช้เนื้อที่ทุกตารางนิ้วที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ทั้งยังสอดคล้องกับ วินัส ภัคตินรา (2564) ระบุถึงการจัดห้องเรียนให้มีความยืดหยุ่นสูงสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างหลากหลาย ไม่จำกัดรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการจัดกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน จะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเด็กจะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ กระตุ้นความคิดและจินตนาการ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สอดคล้องกับ นัญฐิกา นวพันธ์ (2560) ระบุถึงการวางแผนผังของห้องเรียนควรจัดสรรแบ่งพื้นที่ภายในห้องแต่ละพื้นที่เชื่อมต่อกัน เพื่อรองรับการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งงานเดี่ยว และงานกลุ่มได้ในเวลาเดียวกัน การวางแผนผังเช่นนี้จะทำให้เด็กได้มีโอกาสสังเกตและเรียนรู้จากเพื่อน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์กัน และครูสามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึง สำหรับด้านการตกแต่ง พบว่า ลักษณะของการออกแบบที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ ใช้สีโทนอ่อนและพื้นที่ตกแต่งเชื่อมโยงกับธรรมชาติ สอดคล้องกับ นัญฐิกา นวพันธ์ (2560) กล่าวถึง การใช้สีเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มักคำนึงถึงในการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะสีมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็ก สำหรับการเลือกใช้สีในห้องเรียนมักจะใช้สีอ่อน ทั้งยังสอดคล้องกับ วิชาณา อับดุลเลาะ และวุฒิชัย เนียมเทศ (2563) กล่าวถึง ผังของห้องเรียนควรทาสีด้วยสีอ่อน โดยสีอ่อนจะให้ความรู้สึกว่ามีขนาดใหญ่ กว้างขวาง สวรรณะเย็นจะให้ความรู้สึกสบาย เรียบ สงบ และสอดคล้องกับ Siegel (n.d.) ระบุถึงสีพื้นทางเดิน และเฟอร์นิเจอร์ใช้สีใกล้เคียงกับธรรมชาติเพื่อให้เด็กมีสมาธิ รู้สึกอบอุ่น สำหรับด้านการเลือกเครื่องเรือน พบว่า ลักษณะของการเลือกเครื่องเรือนที่คำนึงถึงส่วนใหญ่คือ เครื่องเรือนมีความแข็งแรง ปลอดภัย ทำความสะอาดง่าย

สอดคล้องกับ กรมอนามัย (2564) ระบุถึงเครื่องเรือนต้องเป็นวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน มีคุณภาพดี ไม่ชำรุดแตกหัก ซึ่งความปลอดภัยของเครื่องเรือนและสภาพแวดล้อมในห้องเรียนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก เมื่อเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เด็กจะรู้สึกมั่นคงทางจิตใจ กล้าแสดงออก และกล้าลองสิ่งใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erik Erikson โดยเฉพาะในระยะของความไว้วางใจ กับไม่ไว้วางใจ และความเป็นอิสระ กับความสงสัยในตนเอง ที่เน้นว่าเด็กจะพัฒนาอารมณ์และบุคลิกภาพที่มั่นคงได้ หากเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม (ตฤณหงษ์ใส และคณะ, 2563; McLeod, 2025)

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า วรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562-2567) มีข้อเสนอแนะแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับเด็กปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบพื้นที่ให้เชื่อมโยงกับธรรมชาติ ทั้งการใช้พื้นที่ธรรมชาติเชื่อมโยงพื้นที่ภายในและภายนอกอาคาร ด้วยสวน สนามเด็กเล่น หรือพื้นที่เปิดโล่ง ให้มีความสำคัญกับแสงสว่างจากธรรมชาติผ่านช่องระบายอากาศและหน้าต่าง ช่วยให้เด็ก ๆ รู้สึกใกล้ชิดกับธรรมชาติ สงบ และลดความเครียด เน้นการใช้วัสดุตกแต่งจากธรรมชาติที่ปลอดภัย ปลอดภัยสารพิษ และมีในท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยเน้นความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ สอดคล้องกับ Mehrabansehgonbad et al. (2019) ที่ระบุว่า พื้นที่ธรรมชาติยังเป็นสื่อการเรียนรู้ปลายเปิดที่เด็กจะได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การที่เด็กได้อยู่ใกล้ชิดธรรมชาติจะสามารถช่วยกล่อมเกลাজิตใจให้อ่อนโยน ละเอียดย่อน ผ่อนคลาย และส่งเสริมจินตนาการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับกรมอนามัยในการสร้างกลไกติดตาม ตรวจสอบ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดตั้งคณะกรรมการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจในการตรวจสอบประเมินสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยทั่วประเทศ รวมถึงส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างสถานศึกษา
2. สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร เพื่อจัดสรรงบประมาณเฉพาะด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานศึกษาปฐมวัย รวมถึงส่งเสริมการใช้วัสดุในท้องถิ่นที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
3. ขับเคลื่อนนโยบายด้านธรรมชาติกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยสนับสนุนให้สถานศึกษาเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับธรรมชาติ เช่น ห้องเรียนเปิดโล่งให้สามารถมองเห็นทัศนียภาพของสวนดอกไม้ ต้นไม้ มีทางสัญจรเป็นสวนผักที่เด็กมีส่วนร่วมในการดูแล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- สถานศึกษาปฐมวัยนำผลการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้วยการให้ความสำคัญกับเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยการคำนึงถึงพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้พื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งาน เด็กรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ การตกแต่งเน้นสีโทนอ่อน ให้ความรู้สึกถึงความสงบ ผ่อนคลาย จัดหาวัสดุเครื่องเรือนที่มีความแข็งแรง ปลอดภัย ทำความสะอาดง่าย รวมถึงการตกแต่งพื้นที่ การเลือกใช้เครื่องเรือน และวัสดุต่างๆจากธรรมชาติ เพื่อให้เด็กใกล้ชิดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. การศึกษาค้างนี้มีขอบเขตมุ่งศึกษาเฉพาะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในการศึกษาค้างต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักพัฒนาการเด็ก สถาปนิก หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

บรรณานุกรม

กรมอนามัย. (2564). คู่มือการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อเด็กไทยสุขภาพดี.

<https://apps.hpc.go.th/dl/web/upFile/2021/12-4052-20211206130901/ddd93393299b182eca644ed37997295f.pdf>

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ

ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ เจ.เอส.การพิมพ์.

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2561, 15 มกราคม). ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ. Pecera Thailand.

<http://www.pecerathailand.org/2018/01/382.html>

ตฤณ หงษ์ไส, อัจฉรีย์ ไกรกิจราษฎร์, และณัฐพร จักรวิเชียร. (2563). การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารปัญญา, 27(1), 102-111.

ตฤณ หงษ์ไส และอัจฉรีย์ ไกรกิจราษฎร์. (2563). สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 18(1), 31-49.

- นิญมล วงศ์อินพ้อ และสถิพร เชาวนชัย. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(8), 306-321.
- นัฐิกา นวพันธุ์. (2560). การออกแบบสถาปัตยกรรมและพื้นที่สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวการสอนแบบมอนเตสซอรี. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล*, 25(2), 11-23.
- ภุรี สาโคตร, อริสลา บุญโพธิ์เตี้ย, และมารดาร์ตน์ สุขสง่า. (2565). รูปแบบสถาปัตยกรรมภายในของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครที่เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 28(2), 221-236.
- วิศณิ ไชยรักษ์ และวิไลวรรณ พานทอง. (2564). แนวทางการจัดพื้นที่ภายในห้องเรียนเด็กปฐมวัยที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. *RMUTI Journal*, 14(1), 83-102.
- วิศณิ ไชยรักษ์, ขวัญจิต รัตนวรรณกุล, และพงษ์ศักดิ์ ลอยฟ้า (2564). การเสนอแนะแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่การเรียนการสอน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรม สจล*, 33(2), 86-99.
- วิชานา อับดุลเลาะ และ วุฒิชัย เนียมเทศ. (2563). การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 227-246.
- วินัส ภักดิ์นรา. (2564). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 15(1), 8-19.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* (พิมพ์ครั้งที่ 1). พรักหวานกราฟฟิค.
- อัญญา พรภักธนันท์, ฉมาวงศ์ สุริยจันทร์, และศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2566). ข้อพิจารณาการออกแบบสภาพแวดล้อมกลางแจ้งโรงเรียนอนุบาลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย. *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*, 4, 892-904.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/12605/>
- Fardlillah, Q., & Suryono, Y. (2019). Physical environment classroom: Principles and design elements of classroom in early childhood education. In *Advances in Social Science, Education and Humanities Research* (Vol. 296, pp. 120-127). Atlantis Press.
<https://www.atlantis-press.com/proceedings/icsie-18/55917541>

- Hussein, M. F., Al-Ayash, A. A., & Hussein, H. F. (2022). The influence of interior design elements on children's learning happiness comfort and growth (Petra Nursery as a case study). *International Journal of Mechanical Engineering*, 7(1), 68-75.
- Iliev, B., & Domljan, D. (2021). The kindergarten interior as an important factor for the healthy development of preschool children. *European International Journal of Pedagogics*, 3(1), 1-9.
- Le, T.-H., & Vu, H. T. H. (2024). Public preschool architecture in Ho Chi Minh City: Assessing the current situation towards the development of children's emotional intelligence. *Journal of Science and Technology*, 22(11), 83-88
- McLeod, S. (2018). Erik Erikson's stages of psychosocial development. *Simply psychology*, 3(2), 1-3.
- Mehrabansehgonbad, Z., Falahatdoost, S., & Mohammadkhani, A. (2019). *Requirements of designing a kindergarten based on green architecture* [Master's thesis, Islamic Azad University]. <https://sciarena.com/storage/models/article/1GMu97Q2GLP1KqJTCsjlReOMrLPmMerDXH7QG88ckd0nAWn2y1T5KD3QibWP/requirements-of-designing-a-kindergarten-based-on-green-architecture.pdf>
- Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Polity Press.
- Siegel, T. J. (n.d.). *Quality environments for children*. https://www.liifund.org/wp-content/uploads/2011/03/LIIF-Quality_Environments_for_Children-2010.pdf